

Mezinárodní právo

Mezinárodní spolupráce ve věcech
trestních. Základy mezinárodního
práva soukromého.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Mezinárodní trestní jurisdikce

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- je poměrně novým odvětvím mezinárodního práva veřejného
 - jedná se především o stíhání a trestání mezinárodních zločinů, nazývaných také zločiny podle „mezinárodního práva“, jsou to: válečné zločiny, zločiny proti lidskosti (vražda, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné krutosti na civilním obyvatelstvu), genocidium, zločiny proti míru (plánování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy a dohody), zločiny agrese nebo zákaz mučení a mezinárodní terorismus.
-

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- je druhem mezinárodní justiční spolupráce, který spočívá v provádění procesních úkonů v trestním řízení na území jiného státu.
 - Upravena je právem mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, které je hraničním podoborem mezi mezinárodním právem veřejným a trestním právem.
 - Existuje **zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních**
 - Tento zákon upravuje postupy justičních, ústředních a jiných orgánů v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních a postavení některých subjektů působících v této oblasti a zpracovává příslušné předpisy Evropské unie.
 - § 4 zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: **Záruka vzájemnosti**
 - § 5 zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: **Ochrana zájmů České republiky**
-

Subjekty, které podle mezinárodních smluv spolupracují v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Řadíme zde státní orgány, které spolupracují v rozsahu podle svých působností v rámci trestních řízení upravených vnitrostátním právem.
 - Mezi takové státní orgány řadíme státní zástupce okresního, krajského a vrchního státního zastupitelství, okresní, krajský či vrchní soud, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší soud.
 - Dále pak Evropská soudní síť, Evropská jednotka pro justiční spolupráci (Eurojust) a styční soudci a státní zástupci.
-

Podoby mezinárodní justiční spolupráce

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Diplomatický styk
 - Konzulární styk
 - Meziministerský styk
 - Přímý styk
-

Extradice

- podstatou je zajištění obviněného nebo odsouzeného na území jiného státu a jeho následné vydání k trestnímu stíhání či k výkonu trestu odnětí svobody do státu vyžadujícího.
 - Poddruhem extradice je také předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu
 - Obdobou vydávání v oblasti vertikální mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je předávání mezinárodním trestním soudům a tribunálům.
 - **Ne bis in idem - ne dvakrát o tomtéž** - garantuje, že ve věci, ve které již bylo jednou pravomocně rozhodnuto, nesmí být znovu rozhodováno.
-

Evropský zatýkací rozkaz

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Jedná se o žádost justičního orgánu jedné země EU o to, aby jiná země EU na svém území **zatkla vyžádanou osobu a předala ji** za účelem výkonu trestu odnětí svobody či ochranného opatření spojeného se zbavením svobody uloženého v první zemi.
 - Tento mechanismus vychází ze zásady vzájemného uznávání soudních rozhodnutí. Je zaveden ve všech zemích EU.
 - Funguje na základě přímého kontaktu mezi justičními orgány.
 - Při uplatňování evropského zatýkacího rozkazu musí odpovědné orgány respektovat procesní práva podezřelých nebo obviněných osob, jako je např. právo na informace, právo na právního zástupce a tlumočníka a na právní asistenci, jak stanoví právo v zemi, kde byly tyto osoby zatčeny.
-

- **Evropský policejní úřad (Europol)** je agentura EU působící v oblasti prosazování práva. Jejím cílem je zlepšit bezpečnostní situaci v Evropě prostřednictvím podpory donucovacích orgánů v členských státech EU. Sídlo má v Haagu.
 - V systému zajišťování bezpečnosti v Evropě zaujímá Europol ústřední pozici, takže může poskytovat jedinečný soubor služeb:
 - podporu operací vedoucích k prosazování práva v terénu
 - centrum pro výměnu informací o trestné činnosti
 - centrum pro odborné poznatky z oblasti prosazování práva
 - Europol zaměstnává více než **100 analytiků trestné činnosti**, kteří patří k odborné špičce v Evropě. Díky tomu jde o pracoviště, kde kriminalistická analýza přináší v EU nejlepší výsledky. Analytici v rámci každodenní praxe využívají pro podporu vnitrostátních vyšetřovacích orgánů těch nejvyspělejších nástrojů.
-

EUROJUST (Evropská jednotka pro soudní spolupráci)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Eurojust podporuje **soudní spolupráci a koordinaci mezi orgány členských států** v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, která přesahuje hranice jednoho státu EU. Sídlo má v Haagu.
 - **Náplň činnosti**
 - Pomáhá členským zemím Unie v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, které se dotýkají více než jedné země EU, tak, že:
 - koordinuje vyšetřování a stíhání, které probíhá na území nejméně dvou států
 - zprostředkovává řešení kompetenčních sporů
 - usnadňuje vznik právních nástrojů EU, jako je např. evropský zatykač či příkaz ke konfiskaci a zajištění majetku a jejich uplatňování v praxi.
-

Schengenský informační systém

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Významnou roli při ochraně schengenského prostoru hraje Schengenský informační systém (SIS), který byl zřízen jako nezbytné opatření směřující k omezení bezpečnostních rizik plynoucích z volného pohybu osob a věcí v rámci schengenského prostoru.
 - SIS je rozsáhlá mezinárodní databáze, která umožňuje příslušným útvarům na vnějších hranicích i ve vnitrozemí společného prostoru využívat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaneseny v jakékoli jiné členské zemi, a v určitých případech adekvátně reagovat (např. zabránit ve vstupu na území schengenského prostoru osobě, které byl udělen zákaz vstupu v jiné členské zemi, nebo zadržet osobu, která je hledána policií v jiném členském státě).
 - SIS je využíván při provádění hraničních kontrol, policejních a celních kontrol ve vnitrozemí, při řízení o udělování víz, vydávání povolení k pobytu apod.
-

- je největší policejní organizací na světě a jako mezinárodní mezivládní organizace zabezpečuje policejní spolupráci v kriminálně-policejní oblasti mezi smluvními státy organizace.
 - Interpol sdružuje demokratické i nedemokratické státy v rámci boje se všemi druhy trestné činnosti. Interpol je založen na spolupráci všech států při pronásledování, vyhledávání a zatýkání pachatelů trestných činů.
 - Interpol získal statut stálého pozorovatele při OSN.
 - Centrála Interpolu je v Lyonu ve Francii.
-

Mezinárodní právo soukromé

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- je vnitrostátní právní odvětví, které upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem.
 - Je to soubor právních norem, které dopadají na vztahy občanského, obchodního, rodinného a pracovního práva s mezinárodním prvkem a které také upravují postup soudů, jiných orgánů, účastníků a dalších osob, jakož i vztahy mezi nimi v občanskoprávním řízení s mezinárodním prvkem.
 - Mezinárodní právo soukromé bylo v převážné míře představováno národní legislativou a judikaturou.
 - Význam má rovněž právo soukromé EU.
 - Dalšími prameny jsou dvoustranné a vícestranné mezinárodní smlouvy.
-

- **Národní kodifikací českého MPS je:**
 - Zákon č. 91/2012 Sb. ze dne 25. ledna 2012 o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (ZMPS)
 - Mimo výše zmíněný zákon se četné normy MPS nacházejí v jiných zákonech, odpovídajících úpravě soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem.
 - Mezi tyto zákony patří například autorský zákon č. 121/2000 Sb. a jeho ustanovení §107 nebo zákon č. 61/2000 Sb. o námořní plavbě.
 - **Soudcovské právo a judikatura**
 - Soudcovské právo je vhodné podřadit pod výstupy vlastní činnosti soudců, tedy uvážení, postupy při kvalifikaci, zjišťování povahy a používání norem cizího práva či zaplňování mezer v právní úpravě.
 - Význam obyčejů a angloamerického práva
-

Prameny mezinárodního práva soukromého v rámci EU

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Brusel I bis** - nařízení EP a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
 - **Brusel II ter** - nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí
 - Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006 , kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
 - **Řím I** - nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
 - **Řím II** - nařízení EP a Rady (ES) 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
 - Nařízení EP a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4.7.2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení aj.
-

Mezinárodní smlouvy z oblasti mezinárodního práva soukromého lze rozdělit do následujících kategorií

- smlouvy o **právních stycích** (právní pomoci) a o výkonu cizích (soudních) rozhodnutí
 - smlouvy unifikující **kolizní normy**
 - smlouvy unifikující **hmotněprávní přímé normy**
 - smlouvy v oboru **rozhodčího řízení**
 - smlouvy v oblasti **obchodu a hospodářských styků**
 - smlouvy upravující soukromoprávní vztahy ze **smluv o přepravě** v oblasti mezinárodní přepravy
 - smlouvy v **oblasti práv autorských a průmyslových**
 - úmluvy o **konzulárních a diplomatických stycích**, jakož i dvojstranné konzulární úmluvy
 - Např. **Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů New York, 1958 ("Newyorská úmluva")**
 - **Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 1980**
 - **Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní přepravě zboží zcela či z části po moři (Rotterdamská pravidla, 2008) aj.**
-

Kolizní právo, přímé a kolizní normy

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Kolizní norma** je právní norma, která určuje právní řád, jehož se použije pro úpravu právního poměru s mezinárodním prvkem.
 - Příklad § 69 ZMPS: Věcná práva k nemovitým věcem i k hmotným věcem movitým se řídí, pokud v tomto zákoně nebo v jiných právních předpisech není stanoveno něco jiného, právním řádem místa, v němž věc je. Podle tohoto právního řádu se rovněž určuje, zda věc je nemovitá nebo movitá.
 - **Kolizní metodou** se rozumí úprava soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem prostřednictvím kolizních norem, případně realizované volby některého právního řádu.
 - **Přímá norma** je charakterizována jako hmotněprávní norma, která sama, přímo a bez odkazu na právní řád některého státu stanoví práva a povinnosti subjektů právního poměru s mezinárodním prvkem. Tato norma bezprostředně stanoví práva a povinnosti účastníků.
-

Poměr mezi kolizní a přímou metodou

- Z poměru teoretického se jedná o poměr obecného a zvláštního. Obecná je metoda kolizní, zvláštní je metoda přímá.
- Přednost před kolizní metodou, a tedy kolizní normou bude mít metoda přímá.
- V této souvislosti je nezbytně nutné nejprve zjistit, zda daný soukromoprávní poměr, na který je nutno aplikovat normy MPS v širším pojetí, upravují mezinárodní smlouvy, tedy zda existuje pro tento soukromoprávní poměr existuje možnost aplikace metody přímé.
- **Hraniční určovatel** je skutečnost, kterou využívá kolizní norma k provázání právního vztahu s právem určitého státu. Může jít o polohu věci, místo určitého jednání, místo odeslání věci apod.
- V oblasti mezinárodního práva soukromého se pro vymezení hraničního určovatele využívají zažitě latinské výrazy:
 - *lex patriae* (právo státní příslušnosti),
 - *lex domicilii* (právo místa pobytu),
 - *lex rei sitae* (právo polohy věci),
 - *lex electa* (právo zvolené stranami, volba práva),
 - *lex causae* (právní řád, kterým se řídí určitý právní vztah),
 - *lex loci delicti* (právo místa deliktního jednání),
- *lex fori* (právo místa sídla rozhodujícího orgánu) apod.

- **A) Samostatné a nesamostatné**
 - **Samostatné** – samostatná kolizní norma postačí sama k určení rozhodného právního řádu použitelného pro právní poměr s mezinárodním prvkem bez nutnosti použití nějaké další kolizní normy. **Příklad:** § 48 odst.2 ZMPS: Forma uzavření manželství se řídí právním řádem platným v místě, v němž se manželství uzavírá.
 - **Nesamostatné** – jak už z jejího názvu vyplývá, sama o sobě nestanoví rozhodný právní řád. **Příklad:** § 91 odst. 1 ZMPS: Zajištění závazku se řídí stejným právním řádem jako zajištěný závazek
 - **B) Jednostranné a všestranné**
 - **Jednostranné** – jsou takové kolizní normy, které určují jako rozhodný právní řád ten, do jehož systému samy náleží, a to za předpokladu, že má daný právní poměr úzký vztah k tomuto – tuzemskému, tedy v našem případě českému – právnímu řádu. **Příklad:** § 39 odst. 3 ZMPS: Ve věcech prohlášení za mrtvého nebo za nezvěstného použije český soud vždy českého hmotného práva.
 - **Všestranné** – na základě hraničního určovatele – tedy abstraktních a předem stanovených kritérií – odkazují na kterýkoliv odpovídající právní řád. Převážná většina kolizních norem náleží do této skupiny. **Příklad:** § 89 ZMPS: Pracovní poměr založený jinak než smlouvou se řídí právním řádem státu, podle kterého byl pracovní poměr založen.
-

- **C) Dispozitivní a kogentní**
 - **Dispozitivní** – jsou kolizní normy, jejichž aplikace je ovlivněna volbou práva subjekty právního poměru s mezinárodním prvkem. Uplatní se ve chvíli, kdy se strany nedohodly na něčem jiném. **Příklad:** § 87 odst. 1 ZMPS: Smlouvy se řídí právem státu, s nímž smlouva nejúžeji souvisí, pokud smluvní strany nezvolily rozhodné právo. Volba práva musí být vyjádřena výslovně nebo musí vyplývat bez pochybností z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu.
 - **Kogentní** – k jejich použití dojde i tehdy, kdy by si chtěly strany ujednat něco jiného, resp. takové ujednání by nemělo žádoucí právní účinky a jednalo by se o obcházení zákona (otázky např. dědického a rodinného práva)
 - **D) Ostatní – rozšiřující, vylučující (exkluzivní), podpůrné (subsidiární), spojené s hmotněprávní úpravou**
-

- **Subjekty mezinárodního práva soukromého jsou fyzické i právnické osoby (§ 29 a § 30 ZMPS)**
 - Dle § 41 ZMPS „Existence a platnost **právního jednání**, jakož i následky jeho neplatnosti se řídí tímž právním řádem jako právní poměr jím založený, pokud není zákonem stanoveno nebo z povahy věci nevyplývá něco jiného. Při určení tohoto právního řádu se postupuje, jako by právní jednání bylo platné.“
 - **Formou právního jednání** je nutno rozumět způsob, jakým je navenek projevena vůle jednajícího, resp. těch, kteří právně jednají.
 - Do této oblasti spadají otázky týkající se povinnosti písemné formy právního jednání, včetně problematiky podpisu jednajícího.
 - **Zastoupení § 44 ZMPS: a) zákonné zastoupení, b) smluvní zastoupení**
-

- DOBIÁŠ P., Z. KUČERA, T. MACH a B. POLÁČEK, 2014. *Sbírka příkladů z mezinárodního práva soukromého*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-81-6.
 - JELÍNEK, J., T. GŘIVNA, J. HERCZEG, J. NAVRÁTILOVÁ, A. SYKOVÁ a KOLEKTIV, 2014. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges. 978-80-7502-041-3.
 - MALACKA M. a L. RYŠAVÝ, 2019. *Mezinárodní právo soukromé*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-358-2.
 - ROZEHNALOVÁ, N., K. DRLIČKOVÁ, T. KYSELOVSKÁ a J. VALDHANS, 2018. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7598-123-3.
-

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Dekuji za pozornost
